

Učiteljski List

GLASILO „ZVEZE JUGOSLOVENSkih UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Linhaja 1. in 16. vsakega meseca. Uredništvo v Trstu, ul. Ruggero Manna št. 20, I. n. Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Trstu, hrvaški na naslov: „Odbor za promicanje učiteljskih interesa za Istru“ Pazin. — Izdaja „Zveza jugoslovenskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 4.

V Trstu, dne 16. aprila 1920.

Leto I.

Fr. Ločniškarj:

De Michellijeva „Berila“ za ljudske sole*).

Mnogo hrupa je vzbudilo skrivnostno izdajanje teh „Beril“, in vsi listi so prinašali kratke, uničujoče recenzije novega pojava na pedagoško-literarnem polju.

Že dejstvo, da prireja knjige drugorodec, je vzbudilo pozornost, kajti do sedaj imamo le redke slučaje, da bi kulturnemu narodu pisal njegove učne knjige tujec, ne poznavajoč duše naroda in njegove preteklosti, niti njegove književnosti. Pisali so nam prejšnje čase šolske knjige priznani pedagogi, ki so imeli obenem tudi več ali manj jasno začrtane pojme o estetiki v literaturi, ali takoimenovani umetniški okus. Vendar še nismo bili začo voljni s temi čitankami. Marsikateri nedostatke smo opazili na njih, a vedeli smo tudi za vzroke. — Ogrski čikoši so nam bili bližji rojaki kot Kraljevič Marko in njegova stara pravda; fanatizirane tirolske Hoferje smo občudovali bolj kot Matijo Gubca, že neštetokrat kronanega kralja v naši zgodovini.

Ob presojevanju čitank, namenjenih pouku, si moramo ogledati naprej nekaj osnovnih pravil, na katera naj bo naslonjeno tako delo. Šolsko berilo je umotvor svoje vrste. Primerjali bi ga mogočni stavbi. Načrt naredi umetnik, v posameznostih ga izdelajo zopet umetniki svoje vrste: kiparji, slikarji, stavbeniki itd. Vse pa mora biti v soglasju, da tvori neko harmonsko celoto, ki je nastala po natančnih načrtih in v nekem stilu, če hoče biti stavba res umetniška. Vse podrobnosti imajo vsaka zase svojo vrednost. Le na ta način nastane stavba, vredna našega občudovanja. Tej stavbi bi primerjal pravilno prirejeno šolsko knjigo. Načrt v glavnem so občeveljavna pedagoška pravila; pozamezni umetniški deli te stavbe pa skrbno izbrana snov umetnikov literarnega slovesa.

Še nazorneje bi povedal, če rečem, da bodi šolska čitanka kot mozaik, sestavljen iz posameznih, najboljših biserov narodove literature, tvorečih lepo zaokroženo, harmonsko dovršeno celoto, ki naj bo odsev solčne pokrajine detinstva, prepojen z dihom in sokom domače grude.

Poleg tega imamo še posebna pravila, ki se jih mora držati vsak sestavljatelj beril. Ta bi bila:

* Referat ob priliki zborovanja „Tolminskega učiteljskega društva“ dne 16. II. t. l.

Vsebina naj bo prilagodena duševnemu obzorju otrok, sledi naj lažjemu vedno težje. Sorodna vsebina naj ostane neločena, posamezne skupine pa naj imajo svoje posebne naslove. Vse delo pa naj preveva umetniški duh po vsebini in obliki.

Potrebno se mi zdi povdarjati zahtevo, da naj preveva vse delo umetniški duh, ker se hočemo že enkrat otresti starih metod, da moramo otrokom le pridigovati in jim vbijati v glavo za življenje koristne sentence. Ta šola je že davno minula. Hodila sta vanjo še pokojni Krištof Šmid, in naš, sicer vse časti vredni Slomšek. Danes hočemo umetnosti, resničnega življenja, ki govori samo, a mnogo mogočnejšo besedo kot mrtvi nauki.

Saj lepote in resnice vendar ne vidimo samo direktno, temveč tudi indirektno. Naš, tako globoko v rane našega naroda segajoči in tako malo razumevani Cankar, nam je kazal samo senco in temo — v naših dušah pa so ob tem vstajale tem jasnejše slike onega, česar nam on ni opisal. Vodil nas je v temo naših zmot, da bi spoznali do mozga to gnjusobo — in bi očiščeni tembolj vzljubili solčno svetlobo resnice.

Neizogibno potrebno se mi je zdelo s temi resnicami postaviti podlago svoji sodbi o De Michellijevih „Berilih“. Z ozirom na navedene točke bi imel pripomniti k posameznim berilom v glavnem to-le:

„DRUGO BERILO“.

Prva njegova napaka bi bila, da se vsebina ne prilega duševnemu obzorju otrok v tej dobi, in sicer največ zato ne, ker so mnoga berila predolga. Otroci na tej stopnji še slabo beró in nikakor ne morejo slediti vsebini nekaterih sestavkov. Mnogo pregovorov in ugank bo delalo preveč težav 7- in 8-letnim učencem. Dovolj bi bilo nekaj sentenc. Tudi tisk je predoben za to stopnjo. Popolnoma neumevno mi je, kako je prišel v „Berilo“ sestavek „Veliki komponist“. Nekateri zupančičeve pesmi so zavoljo ločil in narekovavej pretežke za to stopnjo, dasiravno so zelo lepe. V pesmih namreč direktni govor neizurjenega braleca mnogo bolj moti kot v prozi. Pesem „Postovka“ bo sploh neumljiva, če nima učitelj pri rokah „Cicibana“, kjer pravi pesnik v Opombi: „Deček ali deklica, ki igra postovko, razkrili roke in mora oponašati to ptico. Ali si jo opazoval nad domačim poljem? Potem veš, da leta na trojen način. Najprej kakor vsaka druga letalka, utripaje s perotnicami. Potem kolobari z

mirnimi krili, naenkrat pa se sredi neba ustavi in prav naglo prhuta. Vidiš, in takrat, pravijo Belokranjci, da melje. Zato jo tudi imenujejo málenka. Štajercem je mokosejec; — a kje je moka? Zato trdim jaz, da stelje na zemljo „ništro“. In kaj je ništra? Nekaj, kar ni nič. Če ne verjameš, vprašaj me.“

Pa vse to bi še ne bili najhujši grehi. De Michelliju niso prav nič znani učni načrti, sicer bi ne mešal v „Drugo berilo“ toliko in tako težke snovi iz prirodoznanstva in prirodoznanstva ter zemljepisja. Glede realij je tedaj to berilo popolnoma pogrešeno.

Pri točki, naj ostane skupaj, kar je sorodne vsebine in pod posebnimi naslovi, izgubimo sapo. Zdi se nam, kot bi bila to prva čitanka, ki jo je dobilo človeštvo. Ta red, oziroma nered, je naravnost ženijalen. Prav kot bi bila nanescra kraška burja te sestavke od vseh vetrov — ali boljše iz prejšnjih čitank. Tako je hotel slučaj, da sta prišla prav v sosesčino berilna sestavka „Junaški čin“ in — „Žabe“.

O literarni, oziroma estetski vrednosti večine berilnih sestavkov — zlasti novih — ni vredno izgubljati besed. Na prvi pogled vidimo, da je 4/5 sestavkov vzeti iz prejšnjih, tudi že zastaralih beril; žal, da ravno oni sestavki, ki so manjše vrednosti. Po mojem spominu ni niti 30 novih. Med temi je okrog 10 sestavljateljevih. Spoznam jih po konfuznem slogu, neverjetni kompoziciji in grozovitih, naravnost nemogočih slovniških napakah. Pa o tem pozneje. Poglejmo si vrednost posameznih beril.

Po številu jih je okrog 50 brez pisateljevega imena, kar ni posebno dobro znamenje. Popolnoma ničvredni so sestavljateljevi doneski. Tako je n. pr. „Junaški čin“ (že naslov je napačen!) po vsebini in obliki popolnoma zgrešen. Kakšen slog in kaka zmeda je to: „Deček je bil sin nekoga kapitana... In bil je jako lep!...“ Prvič ni prav nikaka zasluga to, če je kdo lep, drugič pa nima z junaškim dejanjem lepota prav nikake skupnosti. Ravno tako je pogrešena zgodba o onem avtomobilu, „ki dela korake“. Zdi se nam, kot bi brali propovedi onega Janeza od Sv. Križa: „O musk, o kroft te male žvavce od tega salamandra!“ Zgodba o „Velikem komponistu“ je pretežka za to stopnjo in polna napak.

Zakaj ni pisatelj namesto vsega tega rajši povedal, kako se vzgajajo mali kraljeviči in kraljčine na kraljevem dvoru. Bilo bi vsaj nekaj vzgojnega in domovinskega obenem, ker je splošno znano, da je kraljica Jelena dobra mati, ki

LISTEK

Koncert „Tržaške Glasbene Matice“ dne 10. aprila 1920.

Prireditev, ki se je vršila v soboto 10. t. m., nam je pokazala pot, na katero nam je kreniti, da bo naše kulturno delo res tudi vredno tega imena. Bodimo enkrat odkritosrčni: Doslej smo tavalili vse preveč v krogu smešnih, osebnih ambicij in, kar smo dajali narodu, ni bilo umerjeno k nekemu gotovemu cilju: dati dobro zaradi dobrega! Kakor da je vojna izbrisala od nas to pego, nam je, ko premišljamo o sobotnem glasbenem večeru.

V neugodnih razmerah se je posrečilo naši „Matici“ zbrati kopico mladih pevcev, ki naj bi zapričeli nanovo z delom tam, kjer nas je pred par leti zalotila vojna furija. Zborovodja, ravnatelj V. Šonc, pa je segel še dalje, ko si je postavil za cilj: ustvariti solidno podlago, na kateri naj bi slonele vse naše bodoče glasbeno delovanje. Dobrega, na resni umetniški podlagi fundiranega zbora še nismo imeli doslej; imeli pa ga bomo, če se bomo držali tiste poti, na katero je krenila „Matica“ v letošnjem letu. Kulturno seme, ki ga hočemo sejati, bodi oplojeno od resničnega zdravja. Lažikulture je že dovolj!

Potrebna nam je samovzgoja, sami s seboj moramo biti najstrožji sodniki, nad svojim delom moramo čuvati z jasnim in kritičnim očesom. Le tako bomo našli pot do onega „vina“, ki dviga človeku srce in dušo!

Pogram sobotnega večera nam je podal nekaj vokalne glasbe iz različnih dob, značaja in različne notranje vrednosti. Čisto naravno je tedaj, da mu je manjkalo one idejne in formalne enotnosti, ki ustvarja še le celoto. A to je pri sedanjih razmerah še neizvedljivo in dovolj nam je, če se postopoma približujemo temu cilju. One starejše skladbe, lepe in dovršene v svojem načinu, nas v dobi impresijonizmov, futurizmov in vseh enakih „izmov“, ne morejo več tako ogreti vkljub tihi lepoti in dobroti, ki veje iz njih. Tihi „Cerkvici“ in „Slavčku“ v dobri prisluskujemo sicer udano, a ne razvamejo nam čustev in misli tako kakor otroško-naivna „V saneh“, ali fantovsko-šegava „Svatba na poljani“, strastvenotopla „Idila“ in slični kipci modernega glasbenega ustvarjanja. Za nas, Tržačane, pa so bile posebno zanimive vse tri skladbe prof. Mirka, našega rojaka. Veselo svatovsko razpoloženje nedeljskega jutra, ki ga je Cvetko Golar uklenil v razposajene verze, je prelit z živahno domišljijo in ostro duhovitostjo v sočne tone in nam tako podal skladbo, svežo in toplo, ki končuje s karakteristično, ritmično imitacijo škrjančevega vri-

skanja in opotekanja v svobodnem zraku. Ostali skladbi za ženski zbor s spremljevanjem klavirja, „Mraz“ in „Jurjeva“, ki sta obe interesantni, nam kažeta drugo plat skladateljevega ustvarjanja: zmožnost podajanja in razlaganja v klavirskem partu vsega tega, česar ne more zaslutiti profano srce v melodiji pesmi. Tu opazimo bogato invencijsko silo, ki se ne zadovoljuje samo s površnim skiciranjem razpoloženja ali slike v naravi, ampak seže globlje in poda celoto v vseh njenih podrobnostih in varijantah. A vse se giblje po samostojni poti in tvori z melodijo pravo umetnino. Naj nam „Glasbena Matica“ poda enkrat celega Mirka, v vseh panogah njegovega glasbenega dela, da ga bomo znali ceniti po njegovi pravi zaslugi! To smo dolžni njemu, najskromnejšemu med skromnimi, in tudi — sebi.

S fineso pravega glasbenega „gurmana“ je zamislil Krek svojo „Idilo“ in vлил v njo toliko žeh-teče strasti, da vztrepečeš še sam ob širokem razmahu Župančičevega verza! „Ti sladka, ti krasna ženica!“ Istotako lepa je njegova „Kakor bela golobica“, v živahnem tonu pisana skladba, slikajoča v umerjenih ritmihi mirno življenje ti-hega doma, kjer ni ne viharjev ne bridkosti, ampak je vse tako lepo uravnano v ravni poti, da je še sam Bog tega vesel... Interesantna je Adamičeva „V saneh“, ki nam kaže skladatelja, kakršnega poznamo iz prve dobe njegovega

lepo vzgaja svoje male. Vsak izmed otrok ima na vrtu košček zemlje, ki jo mora svojeručno obdelovati. — Taka slika bi mnogo bolj vplivala nego te neverjetne zgodbe o avtomobilskih avanturah.

Pisatelj se izraža tudi zelo neestetično, ko pravi n. pr. da so ljudje zaupili kraljici v pozdrav. Grozovite stvari nam pove o italijanskih mestih in v kakšnem slogu se!

Splošno znana bo postala prirediteljeva pesem „Na vrtu“, ker je — popolnoma resno rečeno — po vsebini in obliki najslabša pesem, kar jih je do zdaj videla resna slovenska knjiga. Zanj so živeli vsi teoretiki umetnosti, od Aristotela do zastopnikov dekadence in futurizma, popolnoma zaman. Ravno tako kažejo drugi njegovi sestavki, da nima pojma o literaturi. Zaklical bi mu s Cankarjem, da je v njegovem slučaju stopila grofica beračica vdrugič z umazanimi čizmi v hišo slovenske književnosti.

Ostali sestavki brez imen pisateljev po večini niso več za današnje dobo, ko imamo že toliko in tako lepo književnost, da lahko za vsak tak sestavek dobimo vsaj 10 novih in boljših.

Izmed drugih literatov bi bil moral izpustiti vsaj te: Praprotnika, Slomška (vsaj deloma), Kr. Šmida, Grosa, Gomilšaka, Tomšiča, Perneta in še koga. Tudi stanovskim pesmim Taras Vasiljeva se pozna še šolski prah.

Po mojem prepričanju je le okrog 60 berilnih sestavkov vsaj približno sposobnih za šolsko knjigo, ostalih 80 pa bi moralo odpasti. Dobre stvari so le Erjavčeve, Ganglove, Stritarjeve, Žu pančičeve, D'Amicisove; torej mož resničnega literarnega slovesa. Pa še pri teh bi bila semtertja na mestu boljša izbira. Tako bi n. pr. glede D'Amicisovih sestavkov imel marsikaj pripomniti. V sestavku „Bolni učitelj“ pravi D'Amicis, da slednjič bolni učitelj poljubi svojega učenca, sluteč, da se ne bosta več videla. To je neestetično in nehigijensko, pa se tudi ne prilega našemu temperamentu. Mi čutimo in izražamo svoje čute čisto drugače, na videz hladno, a govori nam duša in srce, brez onih širokih gest sangviničnih temperamentov. Mi ne plakamo in ne razsajamo nad grobovi, temveč jokamo molče v globočini duše. Mi nosimo svet sovraštva in ljubezni globoko v duši in ne na ustnicah, ki so postale po Judeževem izdajstvu simbol hinavstva in nezvestobe.

V berilu „Hvaležnost“ pripoveduje neimenovani pisatelj, da kupi bogat tovariš svojemu revnemu drugu, da bi mu izkazal prijateljstvo, šopak — cvetic. To je prebuda ironija. Naš človek drugače pojmuje uboštvo in bi mu rajši kupil — zemljo. „Dulce et utile“ Horac veva in Horac ni bil med zadnjimi poeti.

Kako brez glave je pisatelj strigel snov iz raznih mladinskih listov, vidim iz Ganglove povesti „Svetnik z dobrim srcem“ (Miklavž). Tam pravi pisatelj, ki je imel sliko ali kliše pred seboj: „Glejte nas, kakšni smo na sliki!“ V berilu seveda iščeš zaman, ker je ostala v „Zvončku“.

In jezik? Nisem si na jasnem, kaj je pravzaprav g. pisatelj mislil o naši kulturi, kamor spada tudi negovanje jezika. Mislim si pa, da je zavzel visoko pozo Apelovo in postavil svoje delo na

ogled, češ, saj ga ni med vami, ki bi si upal s kritičnimi očmi presoditi moj umotvor.

Naštevati slovniške in stilistiške napake, bi bilo odveč, ker jih je preveč. Našli jih bodo celo učenci sami. Vendar bi bilo najboljšo po mojem nazoru najbolj razmesarjena berila pustiti popolnoma v nemar. Boljša naj popravlja učitelj z učenci. Opozoril bi pa na neke tipične napake v besednem redu pomožnega glagola biti in osebnih zaimkov, ker grešijo v tem oziru tudi druge naše knjige. N. pr. „Oglasil se je zvonec in so morali iti v razrede“. De Michelli začenja stavke: „Ga je poklical glasno in tekel k njemu... Sta se objela in pogledala od nog do glave“. Sklanjati seveda tudi ne zna in piše: „Tri hčeri se usmili onemogla mati“, ali „ona lepa gospa je bila kraljica Helena z sinovi princem Umberto, princezinja Jolanda, Mafalda itd.“

Namenilnika niti ne pozna, ravnotako piše doledno „en mož je prišel“, pri nikalnici nima roditelja, poslužuje pa se časih tudi najbolj zanikrnega dijalekta in še mnogih nepravilnosti, ki jih opazi najslabši slovničar.

Mnoga berila, ki so brez pisateljevih imen, niso pri najboljši volji uporabna. Niti popravljati jih ne moremo skupno z učenci, ker otroci na tej stopnji niso še toliko zmožni pisanja, da bi napravili v redu korekturo. Ne kaže tedaj družega, kot izpustiti jezikovno popolnoma spakedrane sestavke.

Rezultat vsega tega bi bil: De Michellijevo „Drugo berilo“ je s stališča pedagogike, kakor tudi književnosti nestvor, da mu ni primere v celi naši šolski in občini literaturi in je vsled tega popolnoma neuporabno za naše šole.

(Konec prihodnjic.)

Novi učiteljski prejemki v Jugoslaviji.

Dne 1. marca t. l. je stopil novi šolski zakon tudi finančno v veljavo.

Začetna plača učiteljstva z zrelostnim izpitom znaša letno 2400 dinarjev. (Pomožno učiteljstvo brez zrelostnega izpita ima letnih 1600 dinarjev, a nima pravice do pokojnine in poviškov.)

Začetna plača se zvišava s periodičnimi poviški, ki jih je devet, in sicer prvih osem po 300 dinarjev letno, zadnji povišek znaša 200 dinarjev na leto.

Poviški (triletnice) se računajo od prvega nastopa službe naprej in se prejemajo po vsakem dokončanem 3. službenem letu. Končno plačo doseže torej učiteljska oseba po 27. službenem letu. Ta plača znaša 2400 dinarjev (temeljne začetne plače) + 2600 din. (vsi poviški) = 5000 dinarjev. Ta končna plača ostane do dovršenega 32. službenega leta, ko se more vsaka učiteljska oseba s to poslednjo plačo (5000 din.) upokojiti. Kdor služi preko 32. leta, dobiva letne nagrade 400 dinarjev, ki pa se ne šteje v pokojnino.

Opravnice doklade voditeljev znašajo za eno- in trirazrednice letnih 300 K, za vsako vzporednico ali za vsak nadaljni razred pa po 50 K več na leto.

Draginjske doklade ostanejo stare. Zato ostanejo učitelji še nadalje, saj formalno, v poprejšnjih razredih. Tako znaša draginjska doklada v V. razredu: 450 K, v IV. razredu: 500 K, v III.

razredu: 550 K in v II. razredu: 600 K mesečno. Oženjeni učitelji dobivajo poleg tega za ženo in vsakega otroka po 90 K mesečno.

Glede vpokojitve govori zakon: „Po zvršetku 32 službenih let se more učitelj (učiteljica) vpokojiti s poslednjo plačo 5000 dinarjev. Tistim, ki bodo službovali v šoli po zvršetku 32 službenih let, se bo dajalo letno doplačilo v znesku 400 dinarjev.“

Kadar stalni učitelji in stalne učiteljice dovrše deset let stalne službe, se morejo tudi vpokojiti zaradi duševne ali telesne slabosti in nesposobnosti, in tedaj dobivajo 40% sistematične plače; za vsako leto nad deset službenih let se odmerja pokojnina z 2,72%. O tem odločuje minister po zaslišanju glavnega prosvetnega sveta in na podstavi potrebnih potrdil in dokazil, ki jih pošlje šolski nadzornik.

Stalni učitelji (učiteljice), ki službujejo manj nego deset let, morejo ob boleznih od države dobiti vzdrževalnino, in sicer 30% svoje poslednje plače. („Učit. Tov.“)

Iz organizacije.

Slovensko učiteljsko društvo za Istro bo imelo svoj redni občni zbor dne 6. maja t. l. ob 10 uri v Ričmanjih. Dnevni red bo priobčen v prihodnji številki našega lista. Tovariši, tovarišice! Udeležite se vsi zborovanja svoje stanovske organizacije!

Hrvatskim učiteljima u Istri. Umoljavam sve hrvatske učitelje u Istri, da dopise za »Odbor za promicanje učiteljskih interesa za Istru« u Pazinu te sve članke ili dopise za »Učiteljski List« ne šalju više na moje vlastito ime, nego na naslov o b o r a. Jos. Brnobić, tajnik odbora.

Učiteljsko delo na Goriškem. Goriško okrajno učiteljsko društvo je zborovalo v Gorici dne 4. marca t. l. ob skoraj polnoštevili udeležbi svojih članov. Prihodnjic navedemo v »Učiteljskem Listu« z imeni one nečastne izjeme, ki se ne brigajo za našo stanovsko organizacijo, a hočejo uživati plod njenega dela. Toliko v migljaj onim, ki še vedno stoje ob strani.

Tovariš Križman je vodil to uspelo skupščino. S toplo besedo se je spomnil pokojnega tovariša A. Rajerja in umrle soproge tov. Ferlata. Izrekel je tudi nekaj vznešenih besed o novoustanovljeni »Zvezici«, ki nam je ustvarila ob svojem rojstvu stanovsko glasilo »Učit. List«. Povedal nam je, da žele tudi italijanski tovariši iz Gorice in Furlanije udruženja z nami za prosep šole in kaste. Dvomil je, da bo mogoče priklopiti našo krepko organizacijo Delavski zbornici v Trstu, dokler ne uveljavimo pri njej vseh pravic narodnega šolstva in ne začrtamo z izgotovljenim pravilnikom vseh zahtev za oporo v boju za stanovske pravice in ustanovo srednjega šolstva. Po živahni debati, ki se je vnela o teh dveh točkah, je bil izvoljen odsek Mrmolja - Rojec - Urbančič, ki naj vprašanja natančno preuči in uredi.

Tovariš tajnik Rojec je bral zapisnike o zadnjem zborovanju in o Zvezinem delovanju v Trstu. Naš »Učiteljski List« je že prijavil nebroj resolucij, katere sprejemamo v svoj stanovski program, ki se mora udeležiti s konsekvencnim delom slehernega posameznika in naše skupne organizacije. Za nikako cenno ne odneha naše učiteljstvo v boju, dokler ne dovede našega šolstva vsaj do iste višine, na kateri je bilo pred vojno. Za vse tako organizirano delo in

umetniškega razvoja. Stopi k otroški duši, z njo se smeje belemu zimskemu snegu, zgočim snežinkam in srebrnemu cingljanju letečih otroških sani...

Izmed samospevov smo imeli priliko slišati pet Zajčevih, Mozartovo arijo iz opere „Čarobna piščal“, arijo iz Smetanove „Prodane neveste“ in končno še duet opere „V vodnjaku“ skladatelja Blodeka. Vsi ti solospjevi seveda niso mogli priti prav do veljave, ker so jih izvajali pevci, ki so se gojenci našega glasbenega zavoda. Nenavadno za nas, ki smo bili vajeni dozdat le petja italijanske, na jasnih tonih sloneče šole, je bilo to, da smo slišali enkrat nemško šolo, katere pevka metoda sloni na temnih, kakor z gostim pajčolanom zastrtih tonih.

Preiti bi nam bilo še na kratko oceno podajanja pevskega zbora. Zborovodja prof. V. Šonc, ki je petje skrbno naštudiral, je vodil vse točke temperamentno. Videli smo, kaj premoreta tudi pri mladem, iz samih pevcev-novincev sestavljenem zboru resna volja in zdrav, umetniški okus. Zbor, ki ni mnogoštevilen, je discipliniran in proužen. Odgovarja v splošnem vsakemu dirigentovemu migljaju, nijansira vsako frazo učinkovito, tako da si je v kratkih mesecih vztrajnega študija ustvaril trdna tla, na katera bi bilo mogoče postaviti še marsikaj lepega in dobrega. S skladbami za samomoška grla še ne more nastopiti,

ker nima Trst baje več zadosti moškega pevskega materiala. To nesrečo pripisujemo le na račun brezbriznosti, ki je postala marsikomu življenjski program. Komur je kaj mari bodočnost naroda, ve, kaj mu je storiti! V mešanem zboru, ki je dobro zastopan v ženskih glasovih, manj pa v moških, sta najboljša vsekakor alt, lepo zaokrožena glasovna enota, in bas, ki pa je še nekoliko prešibak, tako da se nima harmonija ostalih glasov kam prav nasloniti. Medlejša sta sopran in tenor, ki je reduciran res na najmanjšo mero. Vso gotovost pevskega izvajanja je pokazal zbor pri vseh osmih točkah programa, posebno pa pri Mendelssohnovem „Slavčku“, Adamičevi „V saneh“, Mirkovi „Svatbi na poljani“ in Krekovi „Idili“.

Spremljanje na klavirju sta odpravila vestno izmenoma prof. Šonc in gđc. Lampetova. Na rovaš instrumenta je menda pripisati smolo, da ni prišlo v „Jurjevi“ prav do veljave cingljanje belih zvončkov in topot kopit čilega vranca sv. Jurja, kar je v skladbi sami z lepimi ritmi dobro posneto.

Če sklenemo račun, moramo reči: Koncert je popolnoma uspel in nam je pokazal, kaj zmoredi vztrajna volja in resno umetniško hotenje tudi v tem žalostnem, povojnem času.

Potem pa še to: Na četrti strani programa bemo: Član „Matiče“ postane lahko vsakdo, ki

plača mesečno 1 Liro, oziroma letno 12 Lir. Ustanovni člani plačajo enkrat za vselej 200 Lir.

Komur je dano, naj stori svojo dolžnost!

„Ljubljanski Zvon“. — Prva letošnja številka „Ljubljanskega Zvona“ je izšla s sledečo vsebino: Oton Zupančič: „Na morju“; Franjo Roš: „K veliki maši“; Ivo Šorli: „Gospa Silvija“; J. Vavpotič: „Epilog Jugoslovanski razstavi“ v Parizu; C. Golar: „Pomladni sen“; „Napitnica“; Ivan Zorec: „Hajduk Simo“ (kos potopisa); A. Funtek: „Ignacij Borštnik“; Ivan Albreht: „V zatišju“; Franjo Roš: „Nocoj“; Franc Govekar: „Zabota“; Janko Samec: „Pan“. — Književna poročila: Engelbert Gangl: „Vinski brat“. — Anton Melik: „Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev“. — Pedagoški letopis. — Sekulić Izidora: Iz prošlosti. — Ivo Zoričič: Poljoprivredne prilike Hrvatske in Slavonije. Kronika. Nove knjige.

Ivan Cankar: Moje življenje. — Izšla je nova zbirka našega velikega prozaista Ivana Cankarja, ki je ob enem prva knjiga izdana po njegovi smrti. Izdala jo je „Zvezna tiskarna“ v Ljubljani kot 13.—15. snopič „Narodne knjižnice“. Tiskana je na finem papirju v prikupni obliki in velja broširana 10 K, trdo in okusno vezana 12 K. — Kdor naroči vsaj deset knjig skupaj, dobi eno brezplačno. Po knjigarnah ji je cena za 20% dražja.

za svoj list pa potrebujemo novcev in vsled tega mora sleherni tovariš(-ica) žrtvovati stanovski davek. Kdor ima srce in zmožnost za stanovsko in narodno delo, naj napravi tudi v tem pogledu svojo dolžnost.

Tovariš Križman spodbuja učiteljstvo, da bi povsod obudilo vsa naša narodna društva iz sedanjega mrtvila in da se širom naših pokrajin razvije podrobno kulturno delo za blagor našega ljudstva.

Izvoljen je bil stalni poročevalec za »Učiteljski List«, ki naj poleg krajevnih listov, seznanje našo javnost z učiteljskim delom in ustvarja v ljudskih srcih ljubezen do šole, ki je najstalnejša, najzanesljivejša in največja dobrotnica naroda.

Tovariš Reja je temeljito poročal o uporabi novih šolskih tiskovin, katere moramo uvesti v vse naše šole. Otvori naj se v našem listu debata o tem predmetu, ker je to za našo stanovsko samovzgojo nujno potrebno. Učiteljstvo imej odločilno besedo pri nastanem ustroju naših šol, ker le mi sami moremo ustvariti praktično notranje poslovanje brez birokratičnih nedostatkov. Tovariš Reja bi lahko zastavil svoje pero v tem pogledu in žel bi hvaležnost našega stanu. Važno pa je, da postopamo enotno v vseh šolah naše pokrajine. Že poročilo tov. Reje bi ustvarilo v »Učit. Listu« zanimivo diskusijo, ki bi mnogo koristila notranji uredbi ljudskega šolstva. Kar na delo v tem zmislu! Obravnavati bi morali medsebojno o zopetni uvedbi mesečnih zapisnikov krajskih učit. konferenc, o tednikih in tudi o dnevnikih, ki jih baje mislijo uvesti za mlajše učiteljstvo, da ga tako vzpodbudijo k intenzivnemu delu za povzdigo učnih uspehov na naši šoli. Tovariš Rode — tajnik naše »Zveze« je dal mnogo potrebnih pojasnil o »Učiteljskem Listu« in o odseku za izdajo novih učnih knjig za ljudsko šolstvo. Kdor čuti v sebi željo in spretnost za sodelovanje pri izdaji ljudsko-šolskih beril, naj se takoj prikladi društvenemu odboru, ki bo v stalnem stiku s tozadavnim odsekom pri »Zvezi« v Trstu. Dela je polno, a delavcev malo, ker nam jih mnogo ubija mučna skrb za vsakdanji kruh z izvenšolskim delom.

Tovariš Mrmolja je še izrazil željo, da bi se v naše šole uvedlo štetje: dvajset eden, dvajset in dva i. t. d. ker imajo to vsi kulturni narodi, ki so se razvijali brez nemškega upliva. Zanimivo bi bilo v tem predmetu strokovno poročilo o prednosti tega štetja, v kolikor bi pospešilo učne uspehe pri pouku računstva v ljudski šoli. Razmišljajmo tudi to izpremembo in otvorimo razgovor o njej v naših društvih ter v našem listu! Samo po sebi umevno je, da smo tudi v tem pogledu za enotno štetje na vseh naših šolah v zasedenem ozemlju in tudi izven njegovih mej.

Pozno popoldne je predsednik zaključil to živahno skupščino in zaklical še enkrat vsem odsotnim tovarišem: »Pridružite se takoj vsi naši stanovski organizaciji, ker one peščice, ki je izven njenih vrst, ne bode organizacija ščitila v slučajih potrebe in ker nočemo parazitov na svojem stanu v današnjih resnih dneh!«

Poročevalec.

Šolske vesti.

Jubilej dela. Letos obhaja »Učiteljski Tovariš«, glasilo jugoslovenskega učiteljstva v Ljubljani, šestdesetletnico svojega delovanja. Šest desetletij plodnega dela je za njim, šestdeset let je dvigal svoj glas za potrebe slovenskega šolstva in pravice učiteljskega stanu, ki mu ni bila življenjska pot nikoli posuta z rožami. Leta 1860. je vstal po volji in moči peščice slovenskih šolnikov, doživel je mnogo solčnih a tudi senčnih ur in se razvil do današnjih dni po vsebini in obliki v list, ki je stanu in narodu v čast. Prvi urednik mu je bil Andrej Praprotnik, ki je opravljal ta posel z vestnostjo in vztrajnostjo do l. 1873. Od tega leta so ga urejali zapovrstjo Matej Močnik (1873-1882), Andrej Praprotnik (1882-1890), Andrej Žumer (1890-1894), Jakob Džmnik (1894-1898) in Engelbert Gangl (od 1898-1903 kot sourednik naslednjega, a od 1903-1919 kot samostojen urednik).

V svoji prvi letošnji številki, ki je izšla na 22. straneh, prinaša obilo zanimivega gradiva, osebnih spominov in zgodovinsko-statističnih podatkov. Posebno zanimiv je uvodnik iz peresa E. Gangla.

»Učiteljskemu Tovarišu« najpristrčneje čestitamo k redkemu jubileju in mu obenem želimo velikih uspehov v delu za moralne in materialne koristi stanu in osvobojenega naroda.

Učiteljski izpiti. Nered, ki se je vgnezdil v delovanje naše pokrajinske uprave vsled še nerazjasnenih in neustaljenih političnih razmer, se je v zadnjem času, žal, prenesel tudi na šolsko polje. Danes je naša šola vladana na dvojen način, t. j. na stari avstrijski in novi italijanski, tako da visimo med nebom in zemljo v zabavo vsakemu zdravemu razumu in v škodo šolstva samega, ki je nenadoma prišlo pod morečo cokoljo juridično-upravnega kaosa. Najakutnejša je pa kriza, ki je nastala v vprašanju učiteljskih izpitov.

Z ukazom od dne 9. marca t. l. je gen. civ. komisarijat v Trstu določil, da se morajo učitelji-novinci podvreči običajnemu izpitu usposobljenja, ki naj bi se letos vršil v mesecu maju. Potrebno je, da se pri obravnavanju tega vprašanja ozremo nekoliko nazaj, t. j. v dobo, ko so pri nas še gospodovale vojaške oblasti. V tej zadevi so te slednje zavzele čisto samosvoje stališče in so tovrstne izpite kratkoma odpravile z naredbama od 3. in 15. maja l. l. Izvednačile so naš izpit usposobljenja z edinim italijanskim izpitom, ki ga mora imeti sleherni učitelj iz kraljestva, z učiteljsko maturo. V koliko je ta odlok pravilen, je vprašanje, ki se ga danes nočemo dotakniti; mislimo pa, da je zadeva tako važna, da se je bodo morale lotiti naše učiteljske organizacije z vso resnobo, da še pravočasno pokažemo oblasti pot, po kateri ji je kreniti, da ne bi naše šolstvo ob reformah, ki se bodo prej ali slej izvršile, utrpelo nič na notranji veljavi.

S svojo »salamsko« odredbo je vojaška oblast sicer olajšala stališče mlajšemu učiteljstvu — seveda ne v njegovo korist — a je ustvarila obenem možnost, da se lahko poplavijo naši kraji z učnim osebjem iz Italije. V svoji neracionalnosti je šla še naprej in je določila, naj se izvrše učit. definitivna nameščenja že na podlagi inšpekcijskega izvida posameznih nadzornikov, ki so o priliki običajne inšpekcije takorekoč nadomeščali izpraševalno komisijo. To se je zgodilo v lanskem šolskem letu v Trstu in okolici, tako da so mlajši učitelji, ki so že bili takrat dokončali svojo predpisano dveletno učiteljsko prakso, pravzaprav že prestali (vsaj teoretično) predpisane izpite usposobljenja in bi ne bilo nobene ovire več za njihovo definitivno nameščenje. Imenovanja pa so izostala in, da je postal kaos v tem vprašanju še občutnejši, je civilna oblast, ki je že medtem nadomestila vojaško, izdala v prejšnjem mesecu ukaz, da se morajo vsi prizadeti učitelji podvreči v maju običajnemu izpitu usposobljenja. Nasprotje med delovanjem civilnih in vojaških oblasti je jasno. Ni čuda tedaj, če je odredba gen. civ. komisarijata od dne 9. marca t. l. izzvala v učiteljskih vrstah odpor in se od italijanske strani učiteljske organizacije Istre, Goriške in Trsta sporazumele na raznih sestankih za skupno akcijo v tem vprašanju. Dne 27. marca t. l. se je vršil v Trstu sestanek vseh zaupnikov društva »U. M. T.«, ki so z ozirom na omenjeno odredbo gen. civ. komisarijata sprejeli resolucijo, v kateri zahtevajo 1.) da se prekličeta odredbi vojaških oblasti od dne 3. in 15. maja l. l.; 2.) da se prizna izpitu učit. usposobljenosti njegova prava juridična vrednost, ki jo je imel v prošlosti; 3.) da se podaljša termin za polaganje teh izpitov vsaj do prihodnjega septembra (k izpitu je treba precejšnje priprave); 4.) da imej pa izpit veljavnost od dne dokončane dvoletne učit. prakse; 5.) da je všteti v dvoletno prakso tudi čas, ki ga je kandidat izgubil v vojni; 6.) da je od strani prizadetega učiteljstva pričakovati s prijavi k izpitu do končnega odgovora oblasti in 7.) da je odtegniti vsako eventualno že vloženo prošnjo.

Na to resolucijo je odgovorila oblast z knjičnic, v kateri obljublja, da se hoče dobrohotno pobaviti s prvimi 5. točkami učiteljskih predlogov, da pa je v interesu učiteljstva samega, da vloži pravočasno prošnjo za izpit, ki ga predpisujejo stari, že obstoječi zakoni. Kar se tiče značaja in razsežnosti izpitov samih, bo oblast sama dala izpraševalnim komisijam potrebna navodila in bo tudi dovolila v izjemnih, upoštevanja vrednih slučajih učit. kandidatom razne olajšave. (Tu misli namreč na učno snov, ker se je bilo razneslo, da se bodo izpraševalne komisije držale programov, ki so v veljavi v kraljestvu, kar bi bila za tukajšnje učiteljstvo ne samo krivica, ampak tudi nezakonitost, ki je v kričočem nasprotju z istimi avstrijskimi zakoni, na katere se sklicuje oblast sama.)

Kako se bo zadeva rešila končnojavno, bomo sporočili vsem prizadetim pravočasno.

Teror. Še ni prenehal teror, ki je bil naš vsakdanji kruh v nedavnih časih vojaškega paševanja. To je sicer formalno umrlo, ker je medtem prešla vsa oblast v roke civilnih faktorjev, a duh je ostal isti. V teh dneh smo prejeli obvestilo, da so kr. orožniki aretirali našega tov. Jurjeviča, šolskega voditelja iz št. Vida pri Vipavi. Zgodilo se je po neki pevski prireditvi, ki jo je bil aranžiral naš agilni tovariš. Vzroki za to aretacijo so isti kakor v vseh podobnih slučajih. Petje narodnih himen, razni vzkliki i. t. d. Eh, da... same reči, ki so zelo, zelo nevarne! Ne česa prav ne moremo razumeti. Kako je to, da vse sodne razprave doženejo vsikdar ravno nasprotno od tistega, kar navajajo v obtožnicah podrejene oblasti. Trpljenja pa, ki ga obtoženci pretrpe v dolgomesečnem preiskovalnem zaporu, ne more izbrisati noben oprostilni izrek. Da pride do tega tudi v tem slučaju, smo trdno uverjeni. Le nekaj je še, kar moramo pribiti. Aretacija tov. Jurjeviča in prenos njegovih »državi nevarnih« kosti v Trst, vse to se je izvršilo na način, ki je nevreden kulturnih

ljudi. Zvečer so ga prijeli na cesti in mu zabranili vsako slovo od družine. Potem so ga vlekli ob belem dnevu uklenjenega kakor najhujšega zločinca skozi domačo vas. Vse to pa menda v čast človeški dostojnosti, učiteljski avtoriteti in vseh sličnih reči! Tege seveda ne more doumeti svinčeni razum orožnikov. Razumeti pa bi morala oblast, ki naj poskrbi, da se ne bodo več dogajali ti odurni prizori. To stori je dolžna šoli, učiteljstvu in — sebi!

O novom izdanju prve čitanke za hrvatske pučke škole. Izašlo je pred kratko vreme treče izdanje Baf-ove »Prve čitanke« za hrvatske pučke škole u Istri. Pregledao ga je g. prof. Dr. E. Čubelić, pardon, Ciubelli. Time je rečeno mnogošta. Sreća je samo, da g. Ciubelli nije sam sastavljao novu čitanku, jer ondâ bi bio mogao slobodno dati ruku svome drugu g. de Michelli-u. Čitanka nam je po sili dobrodošla, jer su mnoge škole u Istri bile celu godinu bez nje; tako će bar donekle biti nadoknadjen onaj manjak u školi, ali inače mi, hrvatski učitelji u Istri, o v a k v e čitanke, kako ju je g. Ciubelli popravio, ne priznajemo.

Sudite sami. Izbacio je iz čitanke sve, što može soćati na veru i crkvu. Tako je kod slova »e« na knjizi, koja predstavlja evandjelje, dao izbrisati križ, a ostala je samo vrpca za beleženje stranica. Ovakova knjiga ne može da predstavlja evandjelje, nego bilo koju knjigu, a ipak se mora čitati da je ono »evandjelje«. Kod slova »v« dao je na dnu mesto prijašnje »kape« naslikali drugu, koja je pre slična loncu nego li kapi. »Lovac« mu valjda isto nije bio po čudi (možda radi »uniforme«?), jer ga je dao zameniti novim, dakako puno »zgodnijim«. Kod slova »j« fali tiskano slovo »j«. Krasnu je misao zamislilo kod slova »d«. Mesto negdašnje kuće, koja ga je valjda previše sećala na krajeve »preko«, dao je naslikati novu kuću, sa novim, drukčijim krovom i sa čempresima okolo kuće, kako imadu valjda u Italiji. Naravski, da mu nije niti »djak« sa našom narodnom, okruglom kapićom bio po volji, pak ga je nadomestio sa novim djakom, pomno i lepo očesljanim i obučenim, pravim »ficićiricem«. A kod »fesa« voda mu je došla već i do grla. Nestalo je »fesa« i mesto njega vidim — »frudu«, za koju ne bi ni najbolji muzikus sveta znao točno reći, koje glazbilo zapravo predstavlja. Imala bi biti valjda »flauta«, što li? —

Prelazimo na velika slova. Gospođinu Čubeliću, pardon, Ciubelli-u, ime »Hrvat« smrdi, ko vragu tamijan. Kod slova »H« i »K« uvrstio je mesto prijašnje rečenice (gde se govori o Kraljeviću Marku): »Hrabar je junak bio, najveći junak u Hrvata«, novu rečenicu: »Hrabar je junak bio i velik neprijatelj Turaka«. Zašto li samo g. Ciubelli propagira neprijateljstvo i mržnju do Turaka? Ta zaboga, gospodine, Turci nisu Jugoslaveni!! — Kod slova »T« i »F« pogrešno je umetnu i slovo »E«, koje tek kasnije dolazi.

U celoj čitanci nije dakako niti jednom spomenuto ime hrvatsko, a na svršetku je čitanke ispustio još i »Lepu našu domovinu!« —

Neka! Ali g. Čubelić, pardon, Ciubelli, može biti uveren, da ćemo mi našu decu ipak naučiti, da su hrvatskoga, što više, jugoslovenskega roda, naučiti ćemo ih, ljube i naš jezik i naš narod, a preziru izdajice i poturice. A »Lepa naša domovina« učiti će se u našim školama i nadalje. To je naša n a r o d n a himna i ostati će! Jugoslovenski učitelj.

Odprite meje knjigam! Smo glas vpijočega v puščavi. »Zveza« zboruje in sprejme resolucijo, v kateri naproša oblast, da naj dovoli uvoz slovenskih znanstvenih in literarnih knjig, publikacij in brošur, ker so vse te reči nujno potrebne nam kot vzgojiteljem in narodu kot objektu vzgojevanja. Od takrat sta pretekla že dva meseca, a o kaki rešitvi ni ne duha, ne sluha. Že poldruge leto, odkar traja italijanska zasedba teh krajev, nimamo potrebne duševne hrane in smo tako obsojeni na duševno nedelo, na počasno kulturno propast. A mi in naš narod smo tudi potrebni duševne obnove: npravstveno-kulturne regeneracije. Za boga, odprite meje knjigam! Kako naj učiteljstvo razvija v šoli plodnosno vzgojno-didaktično delovanje, če so mu odvzeti vsi potrebni viri za lastno samoizobrazbo? Kako naj se mlajše učiteljstvo, po vojni posebno prizadeto, dvigne do potrebne višine strokovne zrelosti, če mu ni dana priložnost, da z lastno pridnostjo in ljubeznijo nadomesti v najkrajšem času to, česar mu ni dal površni študij vojnega časa? A tudi izven nas, v naši inteligenci in ljudstvu samem, je precejšen odstotek ljudi, ki bi radi segli po resni znanstveni ali dobri literarni knjigi! Al naj bo uživanje kulturnih dobrin človeškega ustvarjanja omejeno samo na »izvoljeni« del primorskega ljudstva? Tak duševen monopol bi bil v sramoto kulturnosti in svobodoljubnosti italijanske države. Tedaj: **odprite meje knjigam!**

Reforma učiteljskega pokojninskega sklada v Italiji. Kakor so bile učiteljske plače v Italiji še pred

nedavnim časom zelo skopo odmerjene, tako je tudi italijansko učiteljstvo po končani službeni dobi deležno minimalnih pokojnin. O italijanskem pokojninskem zakonu, ki je še danes v veljavi, prinesemo prihodnjič daljši sestavek. Za danes naj zabeležimo samo, da se je že o priliki Bereninijeve reforme učiteljskih plač začela po vseh učiteljskih organizacijah kraljestva živahna agitacija za preosnovo učiteljskega fonda. Ze Orlandovo ministrstvo je imenovalo posebno komisijo, ki naj bi se pečala z njegovo ureditvijo; a komisija je po padcu tega ministrstva mirno zaspala. Šele sedaj je po pritisku od spodaj nanovo oživela in se lotila običajnega pripravljalnega študija. Učiteljstvo samo je svoj prispevek za penzijo vzdignilo od 5 na 7%; zahteva pa, da stori to tudi država, ki je tudi pristala na to. Tako bi bil zagotovljen finančni temelj, s pomočjo katerega je mogoče odpraviti krivico, ki jo trpi upokojeno učiteljstvo v Italiji.

Učitelji i radnici. Pred organiziranimi radnicami imadu rešpekt i nadglednik i inžinir i tvorničar i oblast i država. Pače došlo je i do toga, da i profesori i činovnici zavidjaju radnicima na njihovom položaju. Eto što stvara organizacija! — Usporedimo sada sa organiziranim radnicima učitelje u Istri. U dvadesetom veku zatvarali učitelje bez ikakve istrage, oduzimali im plaće, terali obitelj učitelja-internirca na sokak, radili s njima gore nego sa crnim robljem... i nikome ništa. A zašto to? Jer su učitelji slabo organizirani. Jednomu mogu naškoditi, desetorici, dvadesetorici takodjer, ali svima ne. Učitelji, organizirajte se! Onda ćemo biti ono, što bismo morali biti već davno. Ugledajmo se na organizirane staleže, pak snjima napred do našega prava i opće pravčnosti!

Pravo i poštenje. Pravo i poštenje apstraktni su pojmovi; razumemo ih tek onda, kad ih primenimo na razumne stvorove. Možemo ih i definirati, ali onda dolazimo do svetskih fraza, koje, barem do danas, nemaju točne primene na različite ljudske doživljaje. Jedan primer: Ja imam pravo, da se služim svojim jezikom — u pismu i govoru. To mi pravo daje i državni zakon. Dobro. Ja služim državi i na prvoga svakoga meseca imam pravo, da dignem svoju plaću. Dobro i to. Napišem svoju namiru — hrvatski. Dodjem u ured — predam namiru. Činovnik je pogleda i vrati, jer da je napisana u jeziku, koji nije uredovni. Je li to pravo? Oni vele, da je, a ja, da nije. Uredovni jezik — a čujem, da sa strankama, hoćeš ne ćeš, govore hrvatski. Meni vele, da je to politika, kad nešto zahtevam u svojem jeziku. Ako oni slično čine, nije to politika, već njihovo pravo. Absurdum. Neki su filozofi tumačili, da je čovek nevidljivo biće, da su ljudi utvare, netelesna bića. Nama se to smešno čini, a ipak su ti filozofi bili živi na ovome svetu. I danas živimo i krećemo se medju ljudima, koji ne misle, kako oni filozofi, ali čine sa drugima u »apstraktnim pojmovima«, kao i oni. Kad ne mogu sa apstrakcijom, onda konkretiziraju svoje pojmove sa pretnjama i napokon sa silom, koja Boga ne moli. Ili tako, ili gore, a slušati moraš, ako hoćeš, da živiš medju »poštenim« svetom. Sreća je u ovoj stvari ta, da pravo i poštenje imadu veliko i zdravo seme, koje će niknuti, kad bude zato plodno tlo i zgodno vreme.

Utopije. Došao u školu pukovnik. Bilo je čitanje. Deca čitala iz hrvatske čitanke. Pitao me, kakva je to škola. Odgovorim: hrvatska. Dosta je bilo. Veli mi, da prkosim, da mi sve radimo protiv njih. Do jučer, da smo govorili drugim jezikom, a otkad su oni ovde, da smo se pohrvatili. Tumačim mu ja, da nije tako, već drukčije, ali on ode iz škole pun srdžbe. Njegov predlog: internacija. Spasio me zapovednik satnije. Hvala mu! — Došao mi u stan socijalista-komunista. Tumači on, da ćemo se svi spasiti, ako budemo s njima u društvu. Lepo je i ugodno čoveku, i to siromašnu, ako mu neko kaže, da nešto učini i time da će mu biti bolje. A tko si ne želi bolje, osobito, ako kukavno živi?! Složili se mi u ovome. Ja pristupam u njihovu stranku, a pridržavam si sva prava, koja sam i pre imao. Eto, postao sam hrvatski komunist u općoj svetskoj komunističkoj stranci! Do ovde bili smo prijatelji. Došlo je pitanje agitacije. U našem su školskem okrožju svi seljaci posednici. Moja je dužnost (kao člana komunistične stranke), da im tumačim o komunizmu — o općem vlasništvu. Ali da ja njima tumačim to, kad znadem, da gledaju na svaki pedelj svoje zemlje kao na oko v glavi — nije mi išlo u glavu. Veli mi moj novi drug, da nije od potrebe, da to razjasnim narodu, jer da ima mnogo i drugih točaka programa, s kojima da ćemo se svi složiti. Istina je to, ali mi moramo imati svesne drugove, da dodjemo pravoj svrsi, a ne besvesnu »masu«. Solidno moramo graditi temelj i zgradu, da nam se uspravno drži, a ne da je prvi jači vetar sruši! — Nismo se mogli nikako složiti i on ode, a u srcu odnese žalac srdžbe. Posledica toga bio je napadaj u novinama, da sabi-

rem potpise za Jugoslaviju — (drugi je sabirao, ali je bilo za školu, da ostane kakva je). Spasio me D'Annunzio, jer je baš onih dana došao na Reku. Ljudi su voleli to čitati, nego da jedan »maestro« sabire potpise.

Mi i drugi. Neki je moj saučenik iz drugoga tečaja učiteljska u Kopru morao iz zavoda. Pošao on na porezni ured. Svršio je učiteljske, namestili me kao podučitelja. Kad sam ja imao 29 forinti na mesec, on je već imao 80 forinti. On je živio kao gospodin, i to u gradu, a ja kao siromak u malenom selu. Četiri sam godine »živio« kao podučitelj. Imenovali me kasnije učiteljem u još manjem i pustijem selu, i imao sam četiri godine — 33 forinte na mesec, a on došao na 110 forinta. Premestili me na treće »sibirsko« mesto, i ja došao na 38 forinta. I opeta proteklo pet godina: on mi piše, da je u 9. činovničkom razredu i da ima 150 forinta na mesec. Dolazim ja na četvrto i napokon na peto učiteljsko mesto, uvek na selo i na jednorazrednicu, a on — čak u Trst. Mi se tu i sastadosmo. Prijatelji smo dobri, ali ne slažemo se u — plaćama. On 305 kruna na mesec, a ja jedva 86 kruna. On biva u palači, a ja u vlažnom stanu; on zdrav, a ja sa dekorativnom bolešću: reumom. — Nakon 23. godine službe sa svim »Bereninijem«, koji je na putovanju iz Trsta u Poreč i natrag, u razlici smo od dvesta lira na mesec. — Drugi slučaj. Moj se drug, Slovenac, posvadio sa oblastima te je učiteljevao samo dve godine. Kad smo se sastali nakon deset godina u Trstu, da proslavimo naših deset godina službe, on nam telefonirao sa svog službenog mesta, da nam čestita. Bio je već poštanski činovnik u 9. činovničkom razredu. — Ovo sam napisao, ne da ponizim sebe i svoj stalež, a druge uzvisujem, već da pokažem krivicu ovog pokvarenog sveta. Boli me najviše to, da i naši »božovi« vele, da se učitelje zadovoljiti ne može.

Književnost in umetnost.

Poljudni list »Zdravje«. Ministrstvo narodnega zdravja v Beogradu začne izdajati v kratkem ta poljudni list. Slovenska izdaja se bo tiskala za enkrat v 5000 izvodih. List bo izhajal kot mesečnik na 32 straneh in stane na leto 24 K. Solska mladina, vojak i člani »Društva za čuvanje narodnega zdravja v Sloveniji«, ki se bo v kratkem ustanovilo, ga bodo dobivali za polovično ceno. List bo poloficielni organ ministrstva narodnega zdravja in bo seznanjal občinstvo s pravci zdravstvene politike v državi SHS. Prinašal bo pa tudi poljudne članke iz vseh strok zdravstva. Naroča se pri zdravstvenem odseku za Slovenijo in Istro v Ljubljani.

Josip Jurčič: Zbrani spisi II. zvezek. Izdala in založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. 1920. Str. 415. Cena —. V zbirki »Slovenski pisatelji« je izšel nov snopič Jurčičevih povesti iz njegovih dijaških let in sicer: Spomini starega Slovenca, Tihotapec, Juri Kobila, Dva prijatelja, Vrban Smukova ženitev in Grad Rojinje. Vsi ti spisi so nastali v letih 1864—1865. Zanimivo je, da je zaradi »Dveh prijateljev« nastala že leta 1865. strastna gonja proti pohušljivcu Jurčiču. Knjiga ima zanimiv uvod iz peresa urednika dr. I. Prijatelja, ki je tekst opremil tudi z mnogobrojnimi opombami. V njih je zbral obilo starega in novega materijala za Jurčičev življenjepis in za razumevanje njegovega pisateljskega razvoja, njegovih vzorov in ciljev, ter njegovega prehajanja iz romantike v realizem. Izdaja Tiskovne zadruge je prav lepa, tisk in vsa oprema okusna.

Simon Gregorčič: Poezije I. zvezek. Životopis napisal I. Dornik. Založila Jugoslovenska knjigarna. Str. 140. V pravilni obliki in okusnem natisku je izšel prvi, najboljši zvezek Gregorčičevih pesmi. Ponatis se drži verno in natančno izdaje iz leta 1882.

»Ljudski Glas« v Ljubljani, založništvo za izdajanje dobrih, beletrističnih spisov iz domačega in tujega slovstva, je izdal nemško, veleromantično povest G. Kellerja: »Don Correa«. Urednik Fr. Enjavec obeta, da se bo oziral zlasti na potrebe in koristi našega kmetskega ljudstva, ki mu je treba čtiva, da mu blaži srce in širi duševno obzorje. Prevod je dober, a jezik potrebuje ostre pile v slovničnem, pravopisnem in estetskem pogledu.

Slovenska šolska Matica izda za leto 1919. troje knjig in sicer: V. Bežekovo Ukoslovje II. del; Skrb-stvena vzgoja in Letopis. Prvi dve knjigi sta že dotiskani; zadnja pa še ne. Članarina je določena na 10 K.

Razne vesti.

† **Dr. Janko Bratina,** bibliotekar na licealni knjižnici v Ljubljani, je umrl dne 4 jan. t. l. v deželni bolnišnici. Rojen je bil leta 1882 na Otlici pri Ajdovščini, gimnazijo je študiral v Gorici, vseučilišče pa v Gradcu. Mnogo je deloval znanstveno in je bil tudi sotrudnik »Popotnika«. Bil je dober prijatelj učiteljstva. Naj v miru počiva!

V »Učit. Tovarišu« beremo naslednji poziv: Ljubljanskemu učiteljstvu. Snuje se »Udruženje jugoslovenskega učiteljstva«, v katerem bodo včlanjena okrajna učiteljska društva. Zato vabim vse učitelje(ice) ljubljanske — brez razlike politične pripadnosti — ki se niso člani ljubljanskega učiteljskega društva, da z novim letom pristopijo k tej učiteljski organizaciji i. t. d.

II. učit. risarski tečaj v Ljubljani. Na drž. obrtni šoli se ima vršiti v času od 15. aprila do 15. julija 1920 II. delni tečaj za izobrazbo učiteljev risanja na obrtno-nadaljevalnih šolah. Sprejemali se bodo samo oni učitelji, ki so dovršili v letu 1913—1914 z ugodnim uspehom prvi delni tečaj za risanje. Vsak udeleženc, ki ima bivališče izven Ljubljane, dobi od naučne uprave 900 K podpore. Tečaj se bo vršil pa le, ako dospe pravočasno kredit, ki je v ta namen zaprošen pri srednji vladi.

Alkohol. Dne 22. decembra p. l. je predaval šolski zdravnik dr. M. Rus učencem in učenkam šišenske meščanske šole v Ljubljani ter tudi njih staršem o škodljivosti uživanja alkohola. Na podlagi slik, statističnih podatkov in bogatih lastnih izkušenj je razložil predavatelj navzočim uničujoče delovanje alkohola na človeško telo v splošnem, posebej pa še na mladino, kateri naj starši popolnoma zabranijo uživanje tega strupa. Kruto je bil tudi grdo razvado, da nevedni starši emamljajo celo dojenčce z alkoholom, katere posledice so usodepolne za ves nadaljni razvoj človeka.

Znamenje časa. Nekdo poroča v »Učit. Tov.« sledečo dogodbo: Na letovišču v L. sem rad zahajal v bližino tamkajšnje šole, da sem vzbujal spomine na svojo, od katere so me ločili kot skrajno nevarnega človeka. Razgovarjal sem se s šolarji, ki so mi razkazovali svoje knjige. V eni sem naletel na ta-le kulturni dokument: Lesebuch für österr. allg. Volksschulen vom Schulrat F. Frisch, Direktor der Landeslehrerinnenbildungsanstalt in Marburg und K. Rat J. Goeri, k. k. Bezirksschulinspektor in Graz. Bila je začetnica. Pri črki »s« zagledam naslikanega nemškega vojaka, ki prebada z bajonetom Francoza. Na vprašanje, kaj pomeni ta slika, mi otrok raztolmači tako-le: Nemeč kolje Francoza in bajonet pravi »ssssss«. — Oba plemenita gospoda sta bila seveda za to odljkovana!

Nova naloga ljudskih šol. Ministrstvo šolstva in narodne prosvete v Pragi je odredilo, da se priklonijo dosedanja izobraževalna društva ljudskim šolam. Poljubna predavanja se morajo vršiti najmanje 2krat na teden, tečaj naj se pa uredi tako, da pripade vsaj 6—8 ur enemu predmetu. Državno podporo dobe vse ljudske šole, ki izkažejo vsaj 20 predavanj in se zavežejo, da bodo tudi v bodoče gojile ljudska predavanja.

Na občnem zboru goriške S. K. S. Z., ki se je vršil v Gorici 26. februarja t. l., se je sprejel, poleg drugih za kulturno in socijalno povzdigo našega naroda zelo važnih sklepov, tudi ta, da naj odbor pozove vse naše kulturne delavce, ki so zbežali v Jugoslavijo, da se vrnejo na svoja mesta, kjer jih narod nujno potrebuje. Možat je ta sklep in mi želimo, da ne bi našel tam za mejo — gluhih ušes.

Šestrazredna gimnazija v Šabcu se je povišala na stopnjo popolnih srednjih šol.

Znani orientalist, raziskovalec Arabije in krajev, o katerih govori sv. pismo, prof. dr. Alojzij Musil (Beduin MUSA-paša) je postal profesor na praški univerzi.

V državi SHS je danes okrog 300.000 otrok brez očeta in matere, za katere mora skrbeti država.

V Gandu v Belgiji so osnovali jugoslovenski dijaški društvo »Association des Etudiants Serbes, Croates et Slovenes«.

Ameriški senat je sprejel zakonsko predlogo, ki obvezuje vse priseljence med 16. in 46. letom, da posvete najmanj 200 šolskih ur na leto učenju angleškega jezika. Stroški za izvedbo te postave bodo znašali prvo leto 6 in pol milijona dolarjev.

Jugoslovenska Matica. V nedeljo 21. pr. m. se je ustanovila v Beogradu »Jugoslovenska Matica«, katera ima namen »pospeševati gospodarske in kulturne interese« onih Jugoslovenov, ki bodo ostali izven državnih mej Jugoslavije.

Slovenski gledališki konsorcij v Ljubljani je 4 dni posredoval v Beogradu pri prosvetnem ministrstvu, da se ljubljansko gledališče takoj podržavi. Načelnik umetniškega oddelka prosvetnega ministrstva Branislav Nušić izvrši v kratkem formalno ta čin.

Na predlog profesorskega zbora je ustanovljen na modroslovni fakulteti vseučilišča v Zagrebu seminar za romansko filologijo in proseminar za italijanski in francoski jezik.

Nemški učitelji v Kočevskem okraju so poslali slovenski deželni vladi v Ljubljani udanostno izjavo.